

ZÁPIS Z OBHAJOBY

Student: Zdeněk Vašek
Datum narození: 13. 2. 1983
ID studia: 256844
Studijní program: Historické vědy
Studijní obor: České dějiny
Název práce: „Zbožné dary v českém středověku“
Jazyk práce: čeština
Jazyk obhajoby: čeština
Školitel: prof. PhDr. Lenka Bobková, CSc.
Oponenti: prof. PhDr. Kateřina Charvátová, CSc.
PhDr. Eva Doležalová, Ph.D.
Datum obhajoby: 8. 9. 2016
Místo obhajoby: UK FF, nám. J. Palacha 2, Praha 1, místnost č. 208
Termín: řádný
Předseda komise: prof. PhDr. Josef Žemlička, DrSc.

14:00 Předseda komise Josef Žemlička zahájil obhajobu, představil sebe a přítomné členy komise a přítomné oponenty. Přítomným pak představil studenta.

14:05 Školitel seznámil přítomné stručně se svým hodnocením studentova studia a jeho disertační práce, které uvedl ve svém písemném vyjádření.

14:10 Student seznámil přítomné s tezemi své disertační práce. Sdělil zejména: Zaměřil se na osvětlení jednotlivých pojmů a to, jak je chápe. Poté nastínil vlastní typologii darů české šlechty církvi, představil periodizaci zkoumaného úseku (1200–1350) a význam sledování zbožných nadání v dlouhém časovém intervalu, protože právě díky němu je možné činit celkové závěry. Popsal své pramenné zázemí, zejména listiny a zmínil se o práci s listinnými falsy. Stručně zmínil potřebu komparace se zahraničím (Francie, Anglie, jižní Evropa, západní oblast dnešního Německa) na základě literatury a konstatoval, že struktura šlechtických zbožných darů je u nás časově posunuta, ale v jiných ohledech s obdobnou charakteristikou jako v zahraničí. Hlavním tématem práce je analýza zbožných nadání, posouzení motivace donátorů a rozhodnutí, jak lze s jejich pomocí sledovat změny ve společnosti. Je nutné je nevnímat z hlediska ojedinělých motivací, ale jako celý společenský fenomén. Hlavními závěry je doložení proměny zbožných nadání, která směřují ke komplexnější formě, což souvisí jak s vývojem písemné a právní kultury ve společnosti, tak s celkovým vývojem šlechtické vrstvy a jejího smýšlení o spáse a reprezentaci. Rostl počet darů v čase, ale klesala jejich hodnota. Moravské a české prostředí se

neliší až na počet žen – dárek, který je na Moravě vyšší a to i ve srovnání s rakouským prostředím. Nejoblíbenějším řeholním řádem vzhledem k poskytovaným darům byl cisterciácký řád. V závěru sledovaného období bylo typické tříštění darů mezi více institucí.

14:20 Oponent Kateřina Charvátová seznámila přítomné s hlavními body svého posudku a se závěrem, že doporučuje předloženou disertační práci k obhajobě. Položila studentovi tyto otázky:

- jaký je význam zbožných darů z hlediska sledování proměny společnosti v oblasti práva a ekonomiky

- jak chápe pojetí zakladatelských práv

14:25 Oponent Eva Doležalová seznámila přítomné s hlavními body svého posudku a se závěrem, že doporučuje předloženou disertační práci k obhajobě. Položila studentovi tyto otázky:

- je možné sledovat rozdílnou praxi dárců – šlechticů, kteří zastávali církevní úřad a jejich laickými příbuznými

- lze sledovat reflexi zbožných aktivit šlechty i mezi patricijí?

14:30 Student reagoval na vyjádření školitele a na posudky oponentů a jejich položené otázky:

1) Reakce na nadměrnou pozornost teorii: tuto výtku doktorand přijímá. Chtěl roztržštěnost názorů v sekundární literatuře na zbožné donace nějak sumarizovat, viděl v tom přínos.

2) Shrnuje význam jednotlivých motivací, podtrhl význam zdůrazňování duchovního aspektu jako klíčového, ale v duchu chápání zbožného daru jako totálního společenského fenoménu připomněl i další motivace.

3) Zdůraznil, že se v práci částečně zabýval též projevy dalších společenských jevů (zvláště tam, kde přímo ovlivňovaly motivaci donací nebo jejich další okolnosti), které se v donacích projevují, konkrétně zmínil kolonizaci, ale zároveň vysvětlil, že podrobné sledování projevů donací v souvislosti s dopady jiných společenských jevů by znamenalo další rozdělnění závěrů práce. Vyjádřil se i k pojetí zakladatelských práv.

4) Reagoval na výtky ohledně malého počtu příkladů – chápe, že se jejich počty mohou jevit jako nízké, na druhou stranu z dosavadní publikační praxe má zkušenost, že oponenti naopak doporučovali používat příklady spíše pro ilustraci. V práci se tedy snažil o nalezení kompromisu.

5) Rozdílnost praxe sledovat lze. Srovnání s patricijskými rody nelze zcela provést, ale obecně lze říci, že jejich dary se od šlechtických lišily. Patriciát kladl větší význam na projevy zbožnosti a reprezentaci spojenou s danou lokalitou, ale jde o výsledek jen částečného sledování pramenů.

14:40 Oponenti (přítomna již pouze dr. Doležalová) a školitel se vyjádřili k vystoupení studenta - byli spokojeni s odpověďmi na otázky i studentovou reakcí na své výtky.

14:45 Předseda komise zahájil diskusi.

V následné diskusi vystoupil:

1) Dr. Zdichynec – Jak chápe Z. Vašek v této době geografické vymezení Čech (co Chebsko, Kladsko, Lužice)? Liší se nějak zbožná nadání, poskytnuté šlechticem zastávajícím církevní obročí (preláti), od darů jejich laických příbuzných?

2) Dr. Doležalová: Zajímá ji stejné téma.

3) Prof. Žemlička: Konstatoval, že otázka práv k darovaným majetkům vždy byla velice podstatná, shrnul v krátkém výkladu formy zajištění práv obdarovaného a ptal se, kdy se v souvislosti se zbožnými dary přestávají objevovat výčty souhlasících příbuzných. Proměňují se způsoby zajištění obdarovaných před žalobami příbuzných v čase?

4) Dr. Zilynská: Zeptala se, jak autor hodnotí výpovědní hodnotu donačních listin vzhledem k osobní motivaci dárců?

5) Prof. Žemlička: Vrátil se k otázce práv k majetku a jejich procesního zajištění. Ptal se, zda je možné postihnout vlastní proces předání hmotného obsahu daru. Jakou formou bylo darování oznámeno? Kdo to ohlásil?

6) Prof. Šmahel: Ocenil teoretickou část práce, vidí v ní přínos pro další bádání. V jejím rozsahu nevidí problém, naopak by ocenil její hlubší využití pro vlastní závěry práce.

Odpovědi kandidáta:

ad 1) Jde o vlastní území Čech a Moravy v tehdy platných diecézních hranicích.

ad 2) Pokud jde o preláty šlechtického původu, tak jejich nadace se od darů laických příbuzných často odlišovaly. Byli obvykle ovlivněni spíše prostředím církevní instituce. V případě darů šlechtičen-řeholnic byly nadace učiněny obvykle v jejich osobní prospěch.

ad 3) Práva dárců k darovaným majetkům ve středověku nikdy zcela nevymizela, jen se transformovala (např. pohostinství, zajištění rodové memorie), stále darovaný majetek považují za svůj. Souhlasy jsou součástí darování, v podobě výčtů souhlasících příbuzných končí v 60. letech 13. století, ale ojediněle se objevují i později. Souhlasy příbuzných byly nutné i později, ale byly zajišťovány jinak, roli hrál i rozvoj písemné kultury. Doktorand poukázal na četné spory

o darovaný majetek na konci 13. a na počátku 14. století, uvedl různé příklady a popsal, jaké mohly mít dary funkce. Vyzvedl relativní úspěšnost příbuzných zpochybňujících dar. Poukázal i na objevující se příklady, kdy dárci stanovili podmínky odebrání daru – většinou při neplnění slíbených memoriálních služeb.

ad 4) K osobnímu smýšlení dárce se nelze dostat, můžeme jen vyvozovat větší či menší míru intenzity dárcových přání. Lze také sledovat, jak velký důraz dárce kladl na jednotlivé složky přání a vzájemně je komparovat.

ad 5) Nelze rekonstruovat. Komise souhlasí.

15:05 Předseda komise ukončil samotnou obhajobu a komise zahájila neveřejné zasedání o klasifikaci obhajoby disertační práce.

Předseda komise seznámil studenta a přítomné s výsledkem obhajoby: komise hlasovala pomocí hlasovacích lístků, počet členů komise 6 – přítomno členů komise 5 – kladných hlasů 5, záporných hlasů 0. Obhajoba disertační práce byla klasifikována prospěl.

Zapisovatel: PhDr. Marek Brčák

prof. PhDr. Josef Žemlička, DrSc.

Jméno a podpis dalšího člena komise: